

AZ ELSZAKÍTOTT MAGYAR IFJÚSÁG TÍZ ESZTENDEJE

A MAGYARSÁG szétszakításának következményei fájdalmasan észlelhetők négyfelé tagolt ifjúságának különböző irányú fejlődésében. Tíz év távlatából azonban mégis meg lehet állapítani, hogy bármennyire különbözők voltak is a viszonyok, melyek között ez az ifjúság felnőtt és felnőtté, a benne rejlő nemzeti és faji erők, a rája ható koreszmék mégis egységessé kovácsolták és nincs messze az idő, amikor a mesterséges határok ellenére az erőszakolt bifurkáció megszűnik és ez az ifjúság négy határon át kezét nyújt egymásnak. Nemrégiben a Prágai Magyar Hírlap hasábjain a felvidéki magyar ifjúság egyik reprezentáns képviselője — a Magyar Szemle ifjúsági ankétjával foglalkozva — meglepetve állapította meg, mennyire hasonlatos a csonkaországi ifjúság lelki berendezése a felvidékihez.

Nem is annyira a határok vágnak szakadékot ezen ifjúság között, mint inkább a különböző korosztályok különböző élményei. Lelki fejlődésüket vizsgálva, megfigyelésünket arra a mindenkori csoportra terjesztjük ki, mely éppen hogy elhagyta a középiskola padjait, de még nincs diploma a kezében, mely új életfeladatok elé állítja. Az ilyen értelemben felfogott magyar ifjúságnak utolsó közös élménye a tíz év előtti összeomlás volt, melyre a különböző körülmények között különböző módon reagált. Szellemi fejlődése az összeomlásig közös volt: háborús iskolai nevelés súlyos hiányokkal, a végső győzedelmebe vetett hit, egy nagy, önálló Magyarország álma. Az összeomlás után ezt a nemzedéket a csonka országban ideiglenesen elfogta a forradalmak láza, új szabadságok, helyesebben szabadosságok mákonya, majd a nemzeti konszolidáció idején a jövőtlen sors kétségbeesése. Az elszakított területeken ez az ifjúság kisebbségi sorsra degradálva nem tudta magát már beletalálni új helyzetébe. Magyar középiskolai képzettséggel, az új helyzetet átmenetinek képzelve és remélve, nem tanulta az államnyelvet, tovább járta a magyarországi egyetemeket, nem jelentkezett katonai szolgálatra és elvágta maga előtt a visszatérés útját. Szaporította a megkisebbedett országban a szellemi proletárok ijesztő seregét. Ha pedig magyar diplomával a kezében mégis visszatért, nem talált elhelyezkedést a könyörtelen erőszakkal berendezkedő új államokban és összeolvadt azokkal, akik otthon maradtak, nem tanultak tovább, hanem szabad pályákon, újságoknál, politikai pártirodákban, bankoknál kerestek elhelyezkedést. Ezt az ifjúságot még csekély kivétellel ideiglenesen eltölti az elfojtott irredentizmus szelleme, mely romantikus, ártatlan formákban nyer kifejezést. Így a pozsonyi ifjúság Turul dinen lapot indít, melynek minden sorát

lelkes márciusi szellem és az abszolutizmus alatt írott Jókai-regények és Tompa-allegóriák hangulata hatja át. A kis folyóiratot a felnőttek is könnyes szemmel olvassák (ugyanakkor a bécsi emigráció sajtókiadványai eladatlanul hevernek az újságáros polcokon), míg a cseh rendőrség, melynek nincs érzéke a romantika iránt és mindenütt államfelforgató veszélyt szimatol, be nem tiltja. Ekkor még ez az ifjúság nem adja fel a harcot: irodalmi önképzőköröket szervez és ezek keretén belül ápolja a nemzeti szellemet, mely semmiben sem különbözik a háború előtti iskolai önképzőkörök hazafias szellemétől. Lassanként azonban a vezetők kifáradnak a sok üldöztetésbe, mely a hatóságok részéről éri őket, a legártatlanabb megmozdulásért börtönnel és a megélhetés megvonásával sújtván le és lassanként nincs már, aki és ami ezt az ifjúságot összetartsa. Reményeik szűnőben, az évek elmúlnak felettük, a megélhetés gondja szorongat: egy tragikus, meddő, donquijoti nemzedék, mely régi eszmevilágban él és az újba nem tudja beletalálni magát. Egy része Magyarországra vagy külföldre emigrál, más része kis állásokban, mely igényeinek nem felel meg, elégedetlenül él és nem találja meg többé a kapcsolatot a felnövekvő ifjabb nemzedékkel, melynek egészen más az eszmevilága.

Az elszakított Felvidéken a csehek iskolapolitikája kíméletlenül a magyarok ellen irányul. Mindössze két magyar középiskolát engedélyez, a komáromit és a beregszászit és egynéhány tót középiskola mellett, szintiszta magyar vidékeken, kihalásra ítélt magyar párhuzamos osztályokat. A középfokú oktatást államosítja és magyar tanárokat az állam szempontjából megbízható egyéneket alkalmaz, nagybárá tótokat vagy emigrált magyar forradalmárokat, a csekélyszámú átvett régi tanárt pedig a legsúlyosabb felügyelet alá állítja és a legkisebb elszólásért állásvesztéssel sújtja. Mindenütt bevezeti az államnyelv kötelező oktatását és „megbízható“ magyar történeti és irodalmi tankönyveket szerkesztőt, melyek szerint Szent István az első tót király, Rákóczi a legnagyobb tót szabadsághős és Petőfi renegát tót költő. Erdélyben a helyzet látszólag jobb, mert az autonóm egyházak továbbra is kezükben tarthatják a közoktatást. Ez az autonómia azonban csak látszatautonómia a tanügyi hatóságok állandó kíméletlen nyomása következtében. Az államnyelv tanítása itt még nagyobb mértékben kötelező, az ellenőrzés még kicsinyesebb, a tanár a tanterv és az előírások eszközévé válik és nem lehet az ifjúság nevelője. Délvidéken egyáltalán nem marad önálló magyar középiskola, a megmaradt kevés számú magyar ifjúság szétoszlik.

Mindezek a körülmények átalakító hatással vannak ennek az ifjú nemzedéknek a lelki fejlődésére. Az iskola meg sem kísérli nevelését a kezébe venni, mert a magyar ifjúsággal való minden külön foglalkozás (önképzőkör, kongregáció, bibliakör, cserkészlet) már eleve felkelti az irredentizmus gyanúját. Az iskola egyszerű anyagközlővé válik, de az az ismeretanyag, amit az ifjú az iskolában hall, merőben különbözik attól, amire a szülői háznál oktatják. Az iskola és a szülői ház közötti éles ellentét mélyen belerajzolódik a lelkébe, meginog a bizalom a felnőttekben és korán megtanulja az önálló véleményalkotást. Az az új nemzeti oktatás, mely idegenfajú nemzeti nagyságok tiszteletét

akarja szívébe oltani, akiknek nevét a szülői házban csak gyűlölettel vagy megvetéssel hallja emlegetni, hatástalan marad, az új nemzeti ünnepeken, melyek egyúttal saját nemzetének gyásznapjai, nem tud lelkesedni. De a magyar haza fogalma is, mely egykor egy volt az egységes magyar állam fogalmával, idegen marad számára, mert sohasem válhatott közvetlen élményévé. Csak egy erős élménye van; faji, nemzetiségi hovatarozandóságának élménye, mert ezért attól a perctől kezdve, hogy átlépi az iskola kapuját állandóan szenvednie kell. Az új állam számára nem egyéb, mint egy szükségszerű, alkalmi adminisztratív alakulat, melyhez semmiféle érzelmi mozzanat, sem szeretet, sem gyűlölet nem fűzi. Hazát nem ismer, annál inkább ragaszkodik a szülőföldjéhez és a fajtájához. Mivel a városok lassanként polyglottá válnak, figyelme ráterelődik a falura és a magyar parasztra, akiben a faji erők ősforrását sejti meg.

Ez az újszerű lelki beállítást új életkörülményeiből természetesen következett. Nem is az elszakított magyar ifjúságnak egyéni fejlődése ez ugyanezt az utat tette meg a német ifjúság is a bismarcki állam-eszmétől a Volkstum eszméjéig. A magyar ifjúság, mely legönállóbban a Felvidéken fejlődött (mert iskola és család ott hanyagolták el legjobban), ezt a hasonlóságot hamar észre is vette és utóbb metódusában és eszközei megválogatásában sokat vett át a német Jugendbewegungtól. Az idősebb magyar nemzedékkel azonban csakhamar éles ellentétbe került. Ez az idősebb nemzedék, még teljesen benne él az egységes magyar állam eszméjében és nehezen tudja megérteni az ifjúság új szempontjait. Könnyen hajlandó a régi állameszmétől a népeszméhez való fordulását hazafiatlanságnak, új nemzeti eszmékért való lelkesedését, mely nem ismer osztálytagolást, szociális radikalizmusnak bélyegezni. Hogy még sem került harcra a sor a két nemzedék között, az elsősorban — ez is az új kor sajátos jelensége — a fiúk nemzedékének volt köszönhető, mely non harcolni, hanem megérteni kíván.

Ez az ifjúság külsőleg már teljesen izolálódott a magyarországitól. Csak egy kis töredéke volt az, mely a középiskola elvégzése után magyar egyetemre ment és ezzel teljesen elszakadt. Ez az ifjúság már leszámolt az új helyzettel és életboldogulását az új államok keretei között keresvén, a kolozsvári, bukaresti oláh, a pozsonyi, prágai cseh, vagy a brünni, prágai német egyetemekre iratkozott be, már a középiskolákban elsajátítván az államnyelvet. Legfőként természetesen a szabad pályák (orvos, mérnök, ügyvéd) felé orientálódik, mert a tisztviselői pálya még mindig kilátástalan számára. Ez okozza egyúttal sokkal erősebb bekapcsolódását is a gazdasági és ipari életbe. Egészséges életösztöne irányítja, mert a hajótörött idősebb nemzedéktől alig kap célkitűzést, ami azonban nem jelenti azt, mintha az idősebb nemzedék érzéketlenül állna az ifjabbal szemben. Nagyon is belátja ma már, mennyire fontos annak egészséges fejlődése az egész magyarság számára. Mivel azonban szellemileg teljesen önállósodott és idegen-szerűvé vált, legalább gazdasági téren igyekszik rajta segíteni. A kisebbségi magyar egyetemi ifjúságnak az anyagi helyzete rendkívül súlyos. Az idegen egyetemeknek semmiféle kedvezményében nem részesül.

Az idegen városokban (kivételesen csak Kolozsvár és Pozsony) semmiféle kereseti lehetősége nincsen. Hazulról rendszeresen a legkisebb támogatásra sem számíthat. Erdélyben az egyházak igyekeznek segíteni a helyzetükön kollégiumi lakással, ösztöndíjjal. A felvidéki ifjúság azonban éveken át teljesen elhagyatva küszködött Prágában és Brünnben, az államnyelvet is alig bírva, a nyomorúsággal. Csak pár évvel ezelőtt mozdult meg a magyar társadalom és megindította az akadémikus menza-mozgalmat, mely meglepő szép eredménnyel járt és lehetővé teszi több mint félszáz magyar egyetemi hallgató ellátását. A pártok és társadalmi egyesületek vezető emberei pedig megalkották az Ifjúsági Tanácsot, melynek hivatása a menza-mozgalmat tovább kifejleszteni és az ifjúság minden egyéb mozgalmát támogatásába venni.

A társadalom e figyelmét az ifjúság évek nehéz és önálló szervező munkájával érdemelte ki, s a társadalom támogatása tulajdonképpen csak akkor kezdődött, amikor az ifjúság kész szervezetei már a legfőbb munkát elvégezték. A Prágában tanuló magyar egyetemi hallgatók 1923-ban megalkották a Magyar Akadémikusok Keresztény Körét (MAKK), hogy a Prágában idegenül ödöngő magyar fiúkat összefogják. Sem pénz, sem helyiség nem állt rendelkezésére, mégis mindjárt kezdő programjában a legmesszebbmenő szempontokat tűzte ki maga elé: a magyar ifjúság szociális felsegítését, önképző nemzeti munkát, kulturális feladatokat stb. A keresztény jelző a címben nem jelentett antiszemitizmust, de mégis magyarázatra szorul. A cseh törvény a zsidóságot külön nemzetiségnek nyilvánította és az üldözött magyarsággal szemben — hogy magának megnyerje — sok előnyben részesítette. A felvidéki zsidóság számos tagja ennek ellenére hű maradt ugyan a magyarsághoz, melynek kultúrájában felnevelkedett és társadalmi pozícióra tett szert, mégis a magyarság és a zsidóság között mind élesebb elkülönülés állott be, melyet a politikai pártharcok még csak elmélyítettek. A felnövekvő magyar ifjúság így kezdte lassan megszökni azt, hogy a zsidóságot külön nemzetiségnek tekintse, melynek csak egy kisebb hányada járja a magyar középiskolai tagozatokat. Prágát azonkívül elárasztották olyan zsidóvallású csonkaországi egyetemi hallgatók, akik a numerus clausus miatt a hazai egyetemekről kiszorultak. Ezekből az elkeseredés sokat szélső cionista szervezetek karjaiba kergetett. A felvidéki magyar ifjúságnak, mely harcot indított nemzetiségének megőrzéséért, ezzel a magyarnyelvű zsidó ifjúsággal nem lehetett semmi közössége, de programjához híven szeretettel fogadott be minden zsidó vallású ifjút, aki magyarnak vallotta magát és együtt kívánt dolgozni vele.

A keresztény jelzőnek tehát nem volt ugyanaz a jelentősége, mint a hazai fajvédő és ébredő egyesületeknél, de nem volt felekezeti jellege sem. Ez az ifjúság már nem részesült az iskola és így közvetve az állam részéről vallásos nevelésben s a vallás magánügy lett, a családi nevelésnek függvénye. A MAKK keresztényvolta tehát elsősorban a nemzetiiséget jelezte, mint ennek az ifjúságnak főprogramját. Ez a programra nem jelentett harcot senki ellen sem, mert ennek a nemzedéknek legfőbb jelszava: a megértés. Megértés az uralkodó (és elnyomó) nemzetiséggel szemben, mellyel sok megaláztatás ellenére is keresi

a kapcsolatot, a nélkül, hogy saját nemzetiségi programjából bármit is feladjon, megértés az apák nemzedékével szemben, melynek pedig kisebbségi sorsát köszönhette és melytől egész újszerű élménykincse elválasztotta, megértés a felekezetekkel és politikai pártokkal szemben, melynek harcaitól magát tudatosan távol tartotta. Az ifjúságnak ez a megérteni akarása keltette a kívülállókban a legtöbb félreértést. A magyar politikai pártok, melyek be akarták vonni saját harcaikba, hazafiatlansággal vádolták, a csehek irredentizmussal, a magyarok opportuzizmussal, a zsidók antiszemizmussal. De az ifjúság nem engedte magát megingatni és bámulatos biztonsággal — persze azért nem minden eltvelyedés nélkül — ment a maga útján.

A prágai MAKK csakhamar megkezdte a szervezés munkáját és megalkotta brünni és pozsonyi szerveit, majd egy-két év leforgása alatt a magyar vidéki városok helyi bizottságait. így nőtt ki belőle a magyar ifjúság egyetemes organizációja. Kitűzött feladata kettős volt: kulturális és anyagi. Az utóbbihoz — mint fentebb láttuk — sikerrel vette igénybe a magyar társadalom támogatását. Az előbbit könyvtárak felállításával és kulturális estélyek megrendezésével kívánta elérni. Ehhez készséggel nyújtottak segédkezet a felvidéki magyar írók és a MAKK-nak jelentős érdemei vannak abban, hogy a felvidéki irodalom nem szakadt szét, mert itt is a megértés vezette. Estélyein együttesen léptette fel a legkülönbözőbb irányú költőket. A közönség pedig csakhamar megszerette a MAKK-estélyeket és tömegesen látogatta. Előkészítvén a talajt, megkísérelte a MAKK a felvidéki irodalom izolációját megtörni és vendégszereplésre kimagasló magyar írókat megnyerni.

E téren keltette talán a legnagyobb ellenérzést, mert ez az ifjú nemzedék három írói eszményképet állított fel magának: Ady Endrét, Móricz Zsigmondot és Szabó Dezsőt. Ösztönösen úgy érezte, hogy ez a három író áll legközelebb ahhoz az eszmekörhöz, melyet nem tőlük vett át, hanem tőlük függetlenül magának kiküzdött; a magyar faj szeretete, egy új magyar életforma kialakításának vágya, szakítás a régi magyar ideológiával, mely szerintük a magyar katasztrófát előidézte. Többszörösen megvádolták ezért, hogy elhanyagolják a klasszikus magyar irodalom mestereit és forradalmi tendenciákat mutat, de az ifjúság joggal hivatkozott rá, hogy a fenti írói triumvirátusban nem emberi, talán még csak írói eszményeket sem lát, melyeket vakon követni kíván, hanem csak annyiban vallja őket magáéinak, amennyiben eszmevilágukban találkoznak. így történt, hogy az első magyar író, akit a MAKK a Felvidékre meghívott, Móricz Zsigmond volt, aki az ifjúság díszkíséretével bejárta a felvidéki magyar városokat és előadásokat tartott. Ez az útja valóságos diadalút volt és előadásain a magyar ifjúság lelkes agitációja következtében a magyar társadalomnak az a konzervatív rétege is megjelent, mely még a háború előtti időből megőrizte irányával szemben való ellenszenvét.

Orgánumul az ifjúság ideiglenesen egy kis ifjúsági lapot választott, mely az összeomlás óta Losoncon jelenik meg Mi Lapunk címen, egy áldozatkész és megértő magyar tanár szerkesztésében. Az ifjúság agitációjának sikerült a legnevesebb felvidéki, majd kiváló magyar

írókat is munkatársakul megnyerni és a diáklapból jó folyóiratot teremteni. Persze sok éretlen, kiforratlan szempont is nyomdafestéket talált itt és méltán idézett elő ellenérzést, mégis méltatlan volt az a harc, melyet a felnőttek egy időben e lap ellen indítottak. Most már a napilapok is állandó figyelemmel kísérik az ifjúság mozgalmát és hasábjaikon tág teret biztosítanak neki. Végre ez évben az ifjúság megindította saját lapját *Vetés* címen, melyben programszerűen foglalja össze törekvéseit. Legjellemzőbb talán az a könyvtárjegyzék, melyet követésre ajánl és amelyben Mécs László, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Szekfű Gyula művei, Gragger Róbert és Vargha Gyula népköltési gyűjteményei mellett megtaláljuk Jászi Oszkár és Szabó Ervin műveit az *Ethnographia* és *Magyar Szemle* mellett a *Nyugatot* és a *kolozsvári Korunkat*.

A MAKK keretén belül egy harcos kis baráti kör alakult, nagyjából régi cserkészekből, *Szent György Kör* címen. Ez a csoport mintegy az egyetemes szervezet szellemi előgárdája. A magyar cserkészcsapatok révén fenntartja az egyetemi ifjúság kapcsolatát a középiskolai és az iparos ifjúsággal és így gondoskodik megfelelő és állandó utánpótlásról. Cserkészszellemben él, nyáron táborokat rendez és a cserkészlet nemzetközi keretén belül évek folyamán kialakít egy sajátos magyar cserkészletet, mely lényegesen különbözik — nem formáiban, hanem főtendenciáiban — a magyarországitól. Legfőbb érdeme, hogy megszervezi a falubarát- és a regőscserkész-mozgalmat. Abból a helyes szempontból indul ki, hogy a városok lassanként elvesznek az idegen beözönlés következtében a magyarság számára és a magyarságnak csak egy erőforrása marad — az eddig annyira elhanyagolt magyar falu. A magyar faluban még ősi álomban szunnyadnak a faji erők, a népi kultúra ereje, mely elrejtőzik a népművészet és a népköltészet alkotásaiban. A magyar falut összekapcsolni a városi magyar ifjúsággal, a szunnyadó népi erőket felébreszteni és a nemzetiségért folytatott harcban felhasználni, ez a legfőbb törekvése. Ebben ismét találkozik a német *Jugendbewegung*-gal, melynek expanzív csoportjai nemcsak a német birodalom földjét járják faluról-falura szakadatlanul, hanem vállalkozó kedvükben és faji öntudatukban felkeresik a besszarábiai, oroszországi, balkáni német településeket is, hogy a kapcsolatot helyreállítsák. A *Szent György Kör* is a magyar fiúcserekszetet használta fel erre a célra és szerény kezdeményezés után ma már szervezett fiúcsoporthoz járják be évről-évre a magyar falvakat, összegyűjtik a falusi ifjúságot táború köré, megtanítják mesékre és népi dalokra, könyveket osztogatnak ki köztük, s ennek fejében összegyűjtik a népművészet szétszórt kincseit, naplókba feljegyzik a hallott dalokat, meséket és népszokásokat. Évről-évre közös táborba gyűlnek össze, hogy a további célkitűzéseket és munkaprogramot megbeszéljék. Öntudatos, határozott, építő nemzedék ez, melynek alkotásai mellett könnyen meg lehet bocsátani, ha ifjúi hevében néha kisiklik.

Az erdélyi ifjúság szellemi fejlődése nem mutat ilyen önálló irányt, mégis ott is, bár más formában hasonló kezdeményezések észlelhetők. Az erdélyi szellemiség kezdettől fogva nagy hatással volt a felvidéki ifjúságra és az Erdélyi Helikon megteremtése sok rokonvonalat mutat

a felvidéki ifjúság irodalmi törekvéseivel. Az erdélyi egyetemi ifjúság összefogását éveken át megakadályozta egy helytelen politika, mely ezt az ifjúságot tömegesen elvonta hivatása színhelyéről és a visszatérést számára lehetetlenné tette. Ennek most szerencsére végeszakadt és talán van rá kilátás, hogy az erdélyi ifjúság is hasonló önállósággal megszerveződik. Eddig Erdélyben az ifjúsági szervezés súlypontja a középiskolai ifjúságra esett és felekezetek szerint tagozódott. Mind a katolikus ifjúságnak, mind a protestánsnak megvan a maga ifjúsági lapja (Jó Barát — Ifjú Erdély) és különösen a protestáns ifjúság bibliakörökben majdnem ugyanolyan törekvéseknek él, mint a felvidéki cserkészet. Diákkongresszusokat tartanak, táborozásokat ülnek és különösen teológusaik készülnek népnevelő munkájukra. Ösztöndíjak lehetővé teszik, hogy az ifjúság vezető eleme kikerüljön külföldi egyetemekre és így szélesebb szempontokra tegyen szert. Így a különböző fejlődési körülmények ellenére meglepő a szellemi hasonlósága felvidéki testvérével.

Mindez szimbolikusan jutott kifejezésre az ez évben Budapesten tartott Ady-émlékünnepélyen, mely az egyetemes magyar ifjúság demonstratív kézfogásának készült. Résztvettek rajta a felvidéki és erdélyi diákszervezetek és a csonkaországi diákság személyszerinti képviselői. Adynak, egy letűnő magyar nemzedék elsiratójának, a nagy katasztrófa megjósolójának sírjánál találkozott először a szétszóródott magyar ifjúság, hogy a romokon új életbe kezdjen. Nem kell gyanakvó szemmel nézni rája, ha még annyira idegenszerűnek tetszik is egy régibb nemzedék előtt, melynek a háború és a szétszakadás nem vált életalkotó élményévé. Ez az ifjúság tudatában van hivatásának és nem riad vissza a küzdelmektől.

FARKAS GYULA